

مدار منطقی: آموزش 0 تا 100 با جزوه PDF رایگان کامپیوتر

مقدمه

مدار منطقی یکی از مهم‌ترین مباحث علوم کامپیوتر، مهندسی کامپیوتر و الکترونیک دیجیتال است. تمام سیستم‌های دیجیتال مانند:

- کامپیوتر
- لپ‌تاپ
- موبایل
- ماشین حساب
- پردازنده‌ها
- حافظه‌ها
- ریات‌ها

بر پایه مدارهای منطقی ساخته شده‌اند.

در این جزوه، مدار منطقی را از پایه تا پیشرفته به صورت کامل یاد می‌گیریم.

مطالب این جزوه شامل:

- سیستم دودویی
- منطق بولی
- گیت‌های منطقی
- جدول درستی
- قوانین جبر بول
- ساده‌سازی مدارها
- نقشه کارنو
- مدارهای ترکیبی
- مدارهای ترتیبی
- مثال‌ها و تمرین‌های کامل

است.

فصل اول: سیستم دیجیتال

سیستم دیجیتال چیست؟

سیستم دیجیتال سیستمی است که اطلاعات را به صورت صفر و یک پردازش می‌کند.

در الکترونیک دیجیتال:

- 0 نشان‌دهنده خاموش یا False

تفاوت سیستم آنالوگ و دیجیتال

سیستم دیجیتال	سیستم آنالوگ
گسسته	پیوسته
دقت بیشتر	دقت کمتر
نویزپذیری کمتر	نویزپذیری بالا
مثال: کامپیوتر	مثال: رادیو قدیمی

فصل دوم: سیستم عدد دودویی

مبنای دودویی

کامپیوترها از سیستم دودویی استفاده می‌کنند.

در سیستم دودویی فقط دو رقم وجود دارد:

0 و 1

مثال

عدد دودویی:

1011_2

تبدیل به دهدهی:

$$2^0 \times 1 + 2^1 \times 1 + 2^2 \times 0 + 2^3 \times 1$$

$$1 + 2 + 0 + 8 =$$

$$11 =$$

تبدیل دهدهی به دودویی

عدد 13:

$$6 = 2 \div 13 \text{ باقیمانده } 1$$

$$3 = 2 \div 6 \text{ باقیمانده } 0$$

$$1 = 2 \div 3 \text{ باقیمانده } 1$$

$$0 = 2 \div 1 \text{ باقیمانده } 1$$

پس:

$$1101_2 = 13_{10}$$

فصل سوم: جبر بول

تعریف جبر بول

جبر بول شاخه‌ای از ریاضیات است که در آن متغیرها فقط دو مقدار دارند:

0 یا 1

این جبر پایه طراحی مدارهای منطقی است.

عملگرهای اصلی بول

عملگر	نماد	توضیح
AND	.	و
OR	+	یا
NOT	'	نقیض

فصل چهارم: گیت AND

تعریف

گیت AND فقط زمانی خروجی 1 می‌دهد که تمام ورودی‌ها 1 باشند.

جدول درستی AND

Y	B	A
0	0	0
0	1	0
0	0	1
1	1	1

فرمول

$$Y = A.B$$

مثال

اگر:

$$A = 1$$

$$B = 0$$

آنگاه:

$$Y = 0$$

فصل پنجم: گیت OR

تعریف

گیت OR زمانی خروجی 1 می‌دهد که حداقل یکی از ورودی‌ها 1 باشد.

جدول درستی OR

Y	B	A
0	0	0
1	1	0
1	0	1
1	1	1

فرمول

$$Y = A + B$$

فصل ششم: گیت NOT

تعریف

گیت NOT مقدار ورودی را معکوس می‌کند.

جدول درستی NOT

Y	A
1	0
0	1

فرمول

$$Y = A'$$

فصل هفتم: گیت NAND

تعریف

گیت NAND معکوس AND است.

فرمول

$$Y = (A.B)$$

جدول درستی NAND

Y	B	A
1	0	0
1	1	0
1	0	1
0	1	1

فصل هشتم: گیت NOR

تعریف

گیت NOR معکوس OR است.

فرمول

$$Y = (A+B)$$

جدول درستی NOR

Y	B	A
1	0	0

Y	B	A
0	1	0
0	0	1
0	1	1

فصل نهم: گیت XOR

تعریف

گیت XOR زمانی خروجی 1 می‌دهد که ورودی‌ها متفاوت باشند.

فرمول

$$Y = A \oplus B$$

جدول درستی XOR

Y	B	A
0	0	0
1	1	0
1	0	1
0	1	1

فصل دهم: گیت XNOR

تعریف

گیت XNOR زمانی خروجی 1 می‌دهد که ورودی‌ها برابر باشند.

جدول درستی XNOR

Y	B	A
1	0	0
0	1	0
0	0	1
1	1	1

فصل یازدهم: قوانین جبر بول

قانون همانی

$$A + 0 = A$$

$$A \cdot 1 = A$$

قانون مکمل

$$A + A' = 1$$

$$A \cdot A' = 0$$

قانون جابجایی

$$A + B = B + A$$

$$A \cdot B = B \cdot A$$

قانون توزیع

$$A(B+C) = AB+AC$$

قانون دمورگان

$$A \cdot B = (A+B)'$$

$$A+B = (A \cdot B)'$$

فصل دوازدهم: ساده‌سازی مدار منطقی

هدف ساده‌سازی

- کاهش تعداد گیت‌ها
  - کاهش هزینه
  - افزایش سرعت
  - کاهش مصرف انرژی
-

مثال

عبارت:

$$A'B + AB$$

فاکتورگیری:

$$A(B+B')$$

چون:

$$B+B'=1$$

پس:

$$A \times 1 = A$$

جواب نهایی:

$$A$$

فصل سیزدهم: جدول درستی

تعریف

جدولی است که تمام حالت‌های ممکن ورودی و خروجی مدار را نشان می‌دهد.

مثال

$$Y = A + B$$

Y	B	A
0	0	0
1	1	0
1	0	1
1	1	1

فصل چهاردهم: نقشه کارنو

تعریف

نقشه کارنو روشی برای ساده‌سازی عبارت‌های بولی است.

مزایا

- کاهش خطا
  - ساده‌سازی سریع
  - طراحی مدار بهتر
-

مراحل استفاده از K-Map

1. رسم جدول
  2. وارد کردن مقادیر 1
  3. گروه‌بندی
  4. استخراج عبارت ساده
-

فصل پانزدهم: مدارهای ترکیبی

تعریف

مدار ترکیبی مداری است که خروجی آن فقط به ورودی فعلی وابسته است.

انواع مدارهای ترکیبی

- جمع کننده
  - تفریق کننده
  - مالتی پلکسر
  - دیکودر
  - انکودر
-

فصل شانزدهم: نیم جمع کننده

تعریف

مداری برای جمع دو بیت.

خروجی ها

- Sum
  - Carry
-

فرمول ها

$$\text{Sum} = A \oplus B$$

$$\text{Carry} = A \cdot B$$

جدول درستی نیم جمع کننده

Carry	Sum	B	A
0	0	0	0

Carry	Sum	B	A
0	1	1	0
0	1	0	1
1	0	1	1

فصل هفدهم: جمع کننده کامل

تعریف

مداری برای جمع سه بیت:

- A •
- B •
- Carry-in •

خروجی ها

- Sum •
- Carry-out •

فصل هجدهم: مالتی پلکسر

تعریف

مالتی پلکسر یکی از چند ورودی را انتخاب کرده و به خروجی منتقل می کند.

کاربردها

- انتخاب داده
- انتقال اطلاعات
- پردازندهها

فصل نوزدهم: فلیپ فلاپ

تعریف

فلیپ فلاپ حافظه یک بیتی است.

انواع فلیپ فلاپ

- SR •
  - JK •
  - D •
  - T •
-

کاربردها

- حافظه •
  - رجیستر •
  - شمارنده •
-

فصل بیستم: مدارهای ترتیبی

تعریف

مدار ترتیبی مداری است که خروجی آن به ورودی فعلی و حالت قبلی وابسته است.

مثالها

- شمارنده •
  - رجیستر •
  - حافظه •
-

فصل بیست و یکم: حافظه در سیستم دیجیتال

انواع حافظه

- RAM •

ROM •
Cache •

RAM

حافظه موقت و قابل نوشتن.

ROM

حافظه فقط خواندنی.

فصل بیست و دوم: کاربرد مدار منطقی

1. پردازنده‌ها

تمام CPUها از مدار منطقی ساخته شده‌اند.

---

2. موبایل‌ها

تمام عملیات پردازشی موبایل دیجیتال است.

---

3. ماشین حساب

محاسبات ریاضی با گیت‌های منطقی انجام می‌شود.

---

4. رباتیک

کنترل ربات‌ها بر اساس مدارهای منطقی است.

---

5. شبکه و اینترنت

تجهیزات شبکه از مدارهای دیجیتال استفاده می‌کنند.

فصل بیست و سوم: 20 مثال کامل

مثال 1

خروجی AND برای $A=1$ و $B=1$ چیست؟

$Y=1$

مثال 2

خروجی OR برای $A=0$ و $B=1$ چیست؟

$Y=1$

مثال 3

خروجی NOT برای $A=0$ چیست؟

$Y=1$

مثال 4

خروجی NAND برای $A=1$ و $B=1$ چیست؟

$Y=0$

مثال 5

خروجی XOR برای ورودی متفاوت چیست؟

$Y=1$

مثال 6

عدد دودویی 1010 چند دهدهی است؟

10

مثال 7

عدد 15 را به دودویی تبدیل کنید.

1111_2

مثال 8

عبارت زیر را ساده کنید:

$A+A$

جواب:

1

مثال 9

عبارت زیر را ساده کنید:

$A.1$

جواب:

A

مثال 10

خروجی NOR برای 0 و 0 چیست؟

1

مثال 11

خروجی XNOR برای 1 و 1 چیست؟

1

مثال 12

خروجی XOR برای 1 و 1 چیست؟

0

مثال 13

خروجی OR برای 0 و 0 چیست؟

0

مثال 14

خروجی AND برای 1 و 0 چیست؟

0

مثال 15

قانون دمورگان را بنویسید.

$$'A'.B='(A+B)$$

مثال 16

نقش Carry در جمع‌کننده چیست؟

انتقال رقم اضافه

مثال 17

RAM چه نوع حافظه‌ای است؟

موقت

مثال 18

ROM چه نوع حافظه‌ای است؟

فقط خواندنی

مثال 19

هدف ساده‌سازی مدار چیست؟

کاهش هزینه و افزایش سرعت

مثال 20

فلیپ‌فلاپ چه کاری انجام می‌دهد؟

ذخیره یک بیت اطلاعات

فصل بیست و چهارم: نکات طلایی

نکته 1

گیت AND فقط در حالت همه ورودی‌های 1 خروجی 1 می‌دهد.

نکته 2

گیت OR با وجود حداقل یک 1 خروجی 1 می‌دهد.

نکته 3

NOT مقدار را معکوس می‌کند.

نکته 4

XOR برای تشخیص تفاوت کاربرد دارد.

نکته 5

نقشه کارنو مهم‌ترین روش ساده‌سازی مدار است.

فصل بیست و پنجم: سوالات تمرینی

سوال 1

خروجی AND برای $A=1$ و $B=0$ چیست؟

سوال 2

عدد 1001_2 را به دهدهی تبدیل کنید.

سوال 3

قانون مکمل را بنویسید.

سوال 4

خروجی XOR برای دو ورودی برابر چیست؟

سوال 5

هدف جبر بول چیست؟

فصل بیست و ششم: پاسخ تمرین‌ها

پاسخ سوال 1

0

پاسخ سوال 2

9

پاسخ سوال 3

$$A+A'=1$$

$$A.A'=0$$

پاسخ سوال 4

0

پاسخ سوال 5

طراحی و تحلیل مدارهای منطقی

فصل بیست و هفتم: جمع بندی نهایی

در این جزوه یاد گرفتیم که:

- سیستم‌های دیجیتال بر پایه صفر و یک کار می‌کنند.
  - جبر بول پایه مدار منطقی است.
  - گیت‌های منطقی اصلی شامل OR ، AND و NOT هستند.
  - مدارهای منطقی اساس کامپیوترها را تشکیل می‌دهند.
  - نقشه کارنو برای ساده‌سازی استفاده می‌شود.
  - مدارهای ترکیبی و ترتیبی بخش مهم سیستم‌های دیجیتال هستند.
-

فرمول‌ها و روابط مهم

AND

$$Y=A.B$$

OR

$$Y=A+B$$

NOT

$$Y=A$$

NAND

$$Y=(A.B)$$

NOR

$$Y=(A+B)$$

XOR

$$Y=A\oplus B$$

قانون دمورگان

$$A'.B=(A+B)$$

$$A'+B=(A.B)$$

نتیجه گیری

مدار منطقی یکی از پایه‌ای‌ترین و مهم‌ترین مباحث علوم کامپیوتر و الکترونیک دیجیتال است.

تمام سیستم‌های دیجیتال مدرن از گیت‌ها و مدارهای منطقی ساخته شده‌اند و یادگیری این مبحث برای دانشجویان کامپیوتر و علاقه‌مندان الکترونیک ضروری است.